

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/214410,24-lutego-1930-roku-urodzil-sie-Zdzislaw-Rurarz-polski-polityk-dyplomata-uciekin.html>
26.02.2026, 18:41

24 lutego 1930 roku urodził się Zdzisław Rurarz, polski polityk, dyplomata, uciekinier z PRL

Polski ekonomista, tłumacz, wykładowca SGPiS, dyplomata. Od lipca 1953 do marca 1954 r. członek Misji Polskiej do Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych w Korei. Od września 1971 do grudnia 1972 r. doradca w zespole ekonomicznym Edwarda Gierka. 23 grudnia 1981 r., w reakcji na wprowadzenie stanu wojennego, poprosił Amerykanów o azyl polityczny. Krytyk gen. Wojciecha Jaruzelskiego, autor wielu książek i publikacji naukowych. Postać niejednoznaczna.

[Polska Rzeczpospolita Ludowa \(PRL\) Zdzisław Rurarz](#)

24.02.2026

Burzliwa kariera

Zdzisław Rurarz urodził się 24 lutego 1930 r. w Pionkach. O jego wczesnych latach szkolnych wiadomo niewiele, poza tym, że był zdolnym uczniem. W 1945 r. wstąpił do Związku Walki Młodych, rok później do Polskiej Partii Robotniczej, co wielokrotnie potem podkreślał. Pochodził z rodziny robotniczej, lecz mimo barier klasowych szybko dał się poznać jako ambitny i utalentowany człowiek. W 1950 r. zdał maturę w Liceum Ogólnokształcącym w Końskich, a następnie w latach 1950-1954 studiował na Wydziale Handlu Zagranicznego Szkoły Głównej Służby Zagranicznej. Jego sukcesy na polu edukacyjnym zwróciły uwagę niektórych służb, w wyniku czego znalazł się pod obserwacją. Dla jednych był bystrym i ambitnym młodym człowiekiem, co potwierdza sporządzona w 1953 r. notatka, w której możemy przeczytać, że:

Obywatel Rurarz Zdzisław z chwilą przybycia do Warszawy zaczął uczęszczać na SGSZ [Szkoły Głównej Służby Zagranicznej], którą kończy w tym roku. Jest jednym z najlepszych studentów uczelni. Posiada duże zdolności do nauki. Nigdy jak uczęszcza na uczelnie nie otrzymał mniejszego stopnia jak dobry. Jest człowiekiem o wysoko dość rozwiniętym umyśle. Wśród kolegów studentów SGSZ posiada opinię dobrą.

Z kolei przez innych był oceniany jako „niebezpieczny gaduła, dla którego nie ma żadnych autorytetów”. Podczas pobytu w Korei w Misji Polskiej do Komisji Nadzorczej Państw Neutralnych pełnił rolę tłumacza od lipca 1953 do marca 1954 roku. Na podstawie zachowanych dokumentów wyłania się obraz człowieka „bystrego, zdolnego, energicznego i inteligentnego”. Miał jednak także liczne wady, które zostały szczegółowo wymienione w raportach. Wśród nich m.in.:

- „1. Nie przestrzegał poleceń dowództwa i wdawał się w długie rozmowy i dyskusje ze Szwedami i Szwajcarami, którzy skierowywali dyskusje na typowe prowokacyjne tematy.
2. Nie przestrzegał zbyt tajemnicy służbowej. Amerykańskim telefonem prowadził samowolne rozmowy ze swymi kolegami przebywającymi w innych grupach w Korei Południowej.

3. Chwalił się, że uprzednio pracował w aparacie bezpieczeństwa w związku z czym brał udział w walce z bandami. Opowiadał o konkretnych faktach wysyłania ludzi na placówki zagraniczne pod zmienionym nazwiskiem”.

Po powrocie z Korei kontynuował międzynarodową karierę. W 1956 r. objął stanowisko naczelnika Wydziału Amerykańskiego w Departamencie Traktatów II Ministerstwa Handlu Zagranicznego. Od stycznia do lipca 1959 r. przebywał na stypendium ONZ w Genewie. Po powrocie, do marca 1962 r., pełnił funkcję naczelnika Wydziału Organizacji Międzynarodowych MHZ. Następnie, od kwietnia do listopada 1962 r., był naczelnikiem Wydziału Północnoamerykańskiego. W tym samym roku obronił pracę doktorską, uzyskując stopień doktora nauk ekonomicznych, co pozwoliło mu rozwijać karierę naukową, łącząc ją z pracą dyplomatyczną. Od listopada 1962 r. do czerwca 1966 r. pełnił funkcję attaché handlowego przy Biurze Radcy Ekonomicznego Ambasady PRL w Waszyngtonie. Od grudnia 1969 r. do września 1971 r. był stałym przedstawicielem PRL przy GATT w Genewie oraz zastępcą stałego przedstawiciela PRL przy Biurze ONZ w Genewie. Następnie od września 1971 r. do grudnia 1972 r. pracował w zespole doradców ekonomicznych Edwarda Gierka. W 1979 r. Rada Państwa PRL nadała mu tytuł profesora nadzwyczajnego nauk ekonomicznych.

Azyl polityczny

Na początku lutego 1981 r. Zdzisław Rurarz został mianowany ambasadorem PRL w Japonii. Nie pełnił tej funkcji długo – po wprowadzeniu stanu wojennego 13 grudnia zdecydował się na ucieczkę.

23 grudnia 1981 r. schronił się w ambasadzie USA w Tokio, gdzie wystąpił o azyl polityczny. Jego dezercja odbiła się szerokim echem nie tylko w Polsce, ale i na świecie. W tym samym czasie o azyl polityczny w Waszyngtonie poprosił Romuald Spasowski, ambasador PRL w USA. Amerykanie wykorzystali te wydarzenia do wzmocnienia narracji krytykującej stan wojenny oraz obarczenia Moskwy współodpowiedzialnością za sytuację w Polsce. Zbiegowie stali się jednocześnie obiektem czarnej propagandy PRL, oskarżającej ich o zdradę, chciwość i hipokryzję. Po roku od tego wydarzenia sąd wojskowy w PRL skazał byłego ambasadora Zdzisława Rurarza na karę śmierci oraz przepadek mienia. Dopiero w maju 1990 r. doszło do kasacji wyroku, jednak nie postanowiono o zwrocie pozostawionego majątku.

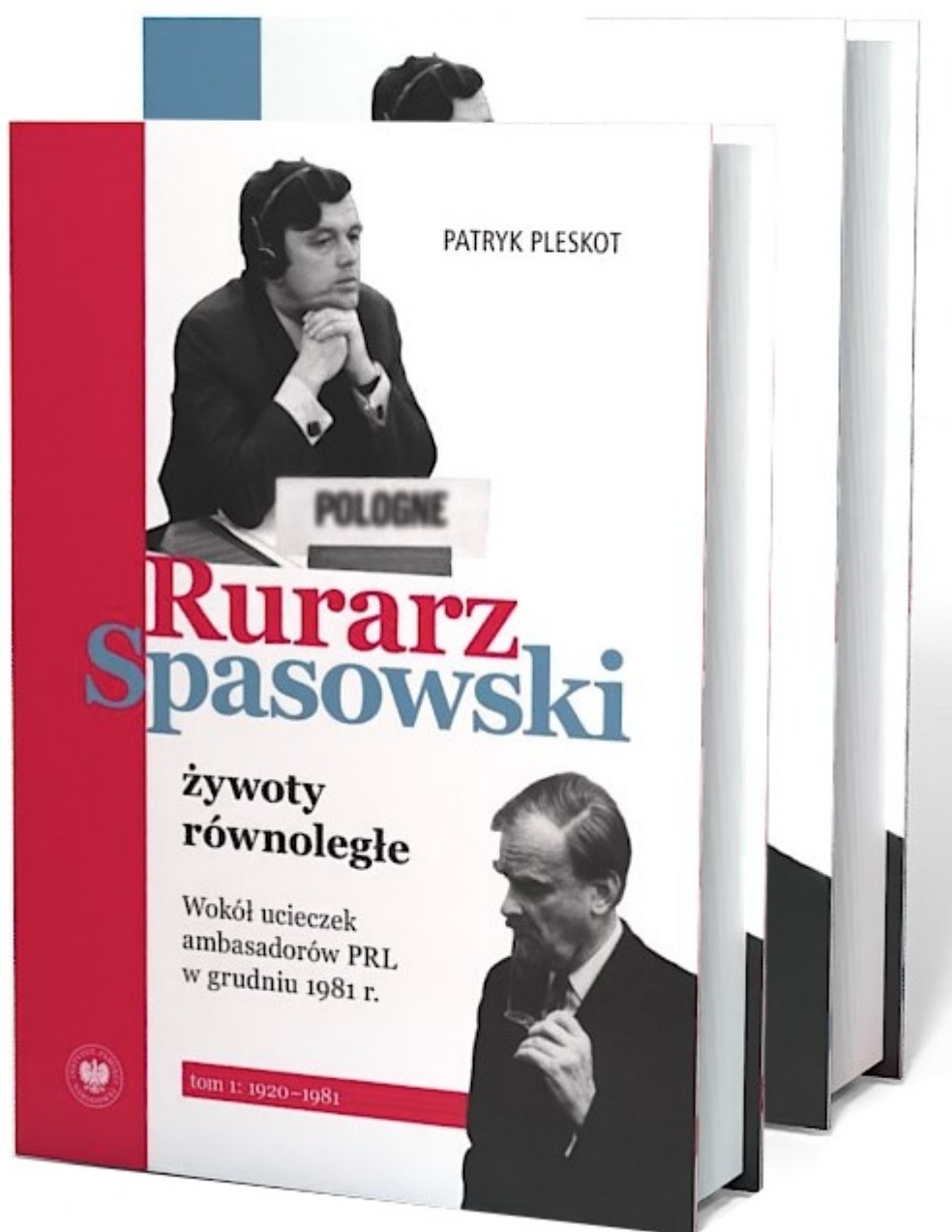
Warto zaznaczyć, że zarówno Rurarz, jak Spasowski przez dziesięciolecia współtworzyli system komunistyczny w Polsce i należeli do „ludowego” establishmentu, o skomplikowanych związkach z służbami specjalnymi nie wspominając. W końcu sam Rurarz podkreślał w wielu rozmowach, że ma „znajomości” w świecie służb. Nagły zwrot ideowy z grudnia 1981 r. mógł więc budzić pewne wątpliwości. Jednak obaj do końca życia pozostali wierni podjętej wtedy decyzji.

Po upadku Związku Sowieckiego i transformacji politycznej w Polsce Zdzisław Rurarz sceptycznie podchodził do zachodzących przemian w Polsce. Sam wycofał się z aktywnego życia publicznego, skupiając się na pracy akademickiej.

Zmarł w 2007 r. Ostatnie lata życia spędził w Reston w Wirginii. Do Polski nigdy nie powrócił.

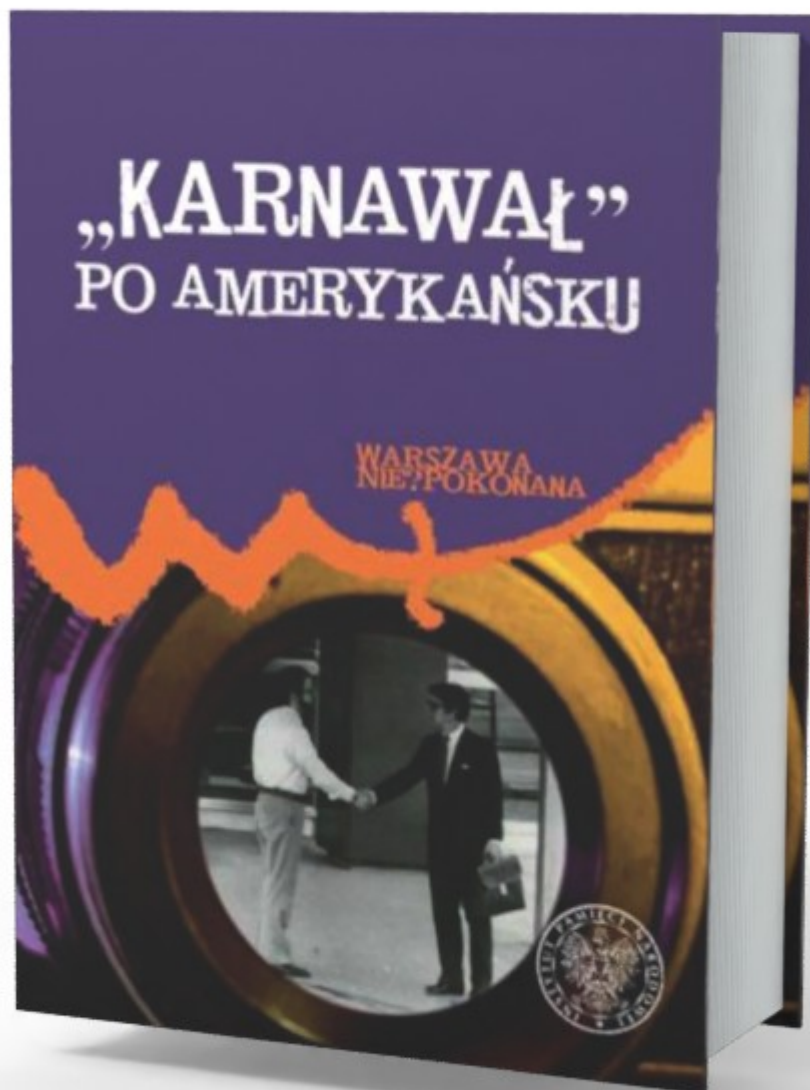
W 2023 r. IPN wydał dwutomową pozycję naukową „Rurarz, Spasowski - żywoty równoległe. Wokół ucieczek ambasadorów PRL w grudniu 1981 r.”, której autorem jest Patryk Pleskot.

Wprowadzenie stanu wojennego w Polsce miało przynajmniej dwie konsekwencje w sferze dyplomatycznej, których nie spodziewała się ekipa gen. Wojciecha Jaruzelskiego. 19 grudnia 1981 r. o azyl polityczny w Stanach Zjednoczonych poprosił Romuald Spasowski, ambasador PRL w Waszyngtonie. Cztery dni później na podobny krok zdecydował się polski przedstawiciel w Tokio Zdzisław Rurarz, który został szybko przewieziony do USA. Obie ucieczki wywarły wielkie wrażenie na polskiej i światowej opinii publicznej. Dlaczego dyplomaci zdecydowali się na tak radykalne posunięcie? Dlaczego postanowili zerwać z systemem, któremu służyli przez kilkadziesiąt lat? Czy kluczowe okazały się nakaz sumienia i niezgoda na siłowe zdławienie „Solidarności”? Czy w grę wchodziły bardziej prozaiczne względy osobiste? A może istotną rolę odegrały zachodnie (i nie tylko) służby specjalne. Książka jest próbą odpowiedzi na te pytania. [Niniejsza pozycja dostępna jest w naszych księgarniach.](#)

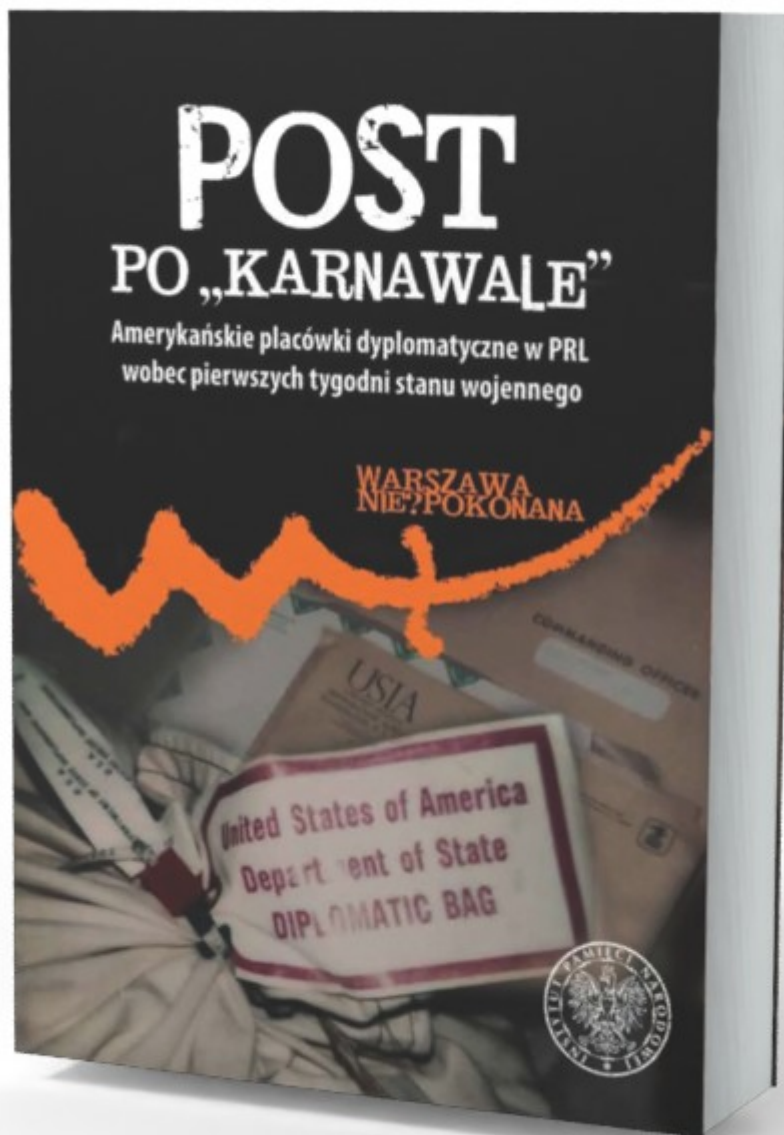
W 2020 r. IPN wydał książkę „Karnawał po amerykańsku. Placówki dyplomatyczne USA w PRL wobec polskich wydarzeń od sierpnia 1980 r. do grudnia 1981 r.”, której autorem jest Patryk

Pleskot. W czasach karnawału "Solidarności" amerykańskich dyplomatów w Polsce interesowało dosłownie wszystko: od zakulisowych walk o wpływy w partii (od szczebla centralnego przez wojewódzkie po podstawowe organizacje partyjne), przez nastroje w konkretnych środowiskach i grupach (intelektualiści, dziennikarze stołeczni i regionalni, robotnicy, rolnicy, żołnierze, ekonomiści, naukowcy, artyści, urzędnicy, cudzoziemcy), artykuły prasowe, audycje telewizyjne i radiowe, sytuację w Kościele, działania najróżniejszych grup opozycyjnych; po takie szczegóły, jak natężenie ruchu na drogach i lotniskach, cena kanistra benzyny, długość kolejek i napisy na murach czy... gęstość wąsów Lecha Wałęsy. Dyplomaci byli "wszystkożerni" i pozbawieni uprzedzeń, wychodząc z założenia, że im więcej różnorodnych źródeł informacji - niezależnie od ich pochodzenia - tym większe szanse na sformułowanie celnych analiz i prognoz. [Niniejsza pozycja dostępna jest w naszych księgarniach.](#)

W 2021 r. IPN wydał książkę „Post po karnawale. Amerykańskie placówki dyplomatyczne w PRL wobec pierwszych tygodni stanu wojennego”, której autorem jest Patryk Pleskot. Tom prezentuje

wybór dokumentów: tłumaczeń raportów ambasady USA w Warszawie z pierwszych tygodni stanu wojennego, sporządzonych przez Departament II MSW (kontrwywiad). Książkę można uznać za kontynuację publikacji „Karnawał” po amerykańsku, wydanej w 2020 r. [Niniejsza pozycja dostępna jest w naszych księgarniach.](#)

Na naszym portalu przystanekhistoria.pl znajdziecie również Państwo szereg artykułów i innych materiałów poświęconych polskiej dyplomacji z czasów PRL, z których polecamy:

- [„Kulisy historii”, odc. 155 „Sprawa Rurarza i Spasowskiego”](#)
- [Szpieczy czy dyplomaci? Kontrwywiad PRL wobec zachodnich ambasad w Warszawie](#)
- [Debata Przystanek Historia – Historia dyplomacji – „Dyplomacja polska okresu przełomu 1989 roku”](#)

Audio: dr hab. Patryk Pleskot (OBBH w Warszawie) - 24 lutego 1930 roku urodził się Zdzisław

Rurarz, polski polityk, dyplomata, uciekinier z PRL

Aby zobaczyć odtwrzać włącz JavaScript

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Centrala

PRL

Artykuł

Zdzisław Rurarz, domena publiczna

Pliki do pobrania

[dr hab. Patryk Pleskot \(OBBH w Warszawie\) - 24 lutego 1930 roku urodził się Zdzisław Rurarz, polski polityk, dyplomata, uciekinier z PRL \(mp3, 3.64 MB\)](#)

[dr hab. Patryk Pleskot \(OBBH w Warszawie\) - 24 lutego 1930 roku urodził się Zdzisław Rurarz, polski polityk, dyplomata, uciekinier z PRL \(wav, 26.65 MB\)](#)
